

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΗΚΟΣΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

(1969 - 1970)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΜΥΡΤΙΔΗ
1970

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

E. G. Turner, Greek Papyri, An Introduction ('Ελληνικοί Πάπυροι, Εισαγωγή). Oxford at the Clarendon Press 1968, σσ. IX + 220.

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἀποτελεῖ εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Παπυρολογία, τὴν Ἑλληνικὴν κυρίως καὶ δευτερευόντως τὴν Λατινικὴν. Τοιαύτη ἐργασία παρουσιάζεται τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν¹, συμπληροῖ δὲ τὸ εἰσέτι χρησιμὸν καὶ περίπου ὁμώνυμον ἔργον τοῦ W. S c h u b a r t, Einführung in die Papyguskunde.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου τοῦ Turner προέρχεται ἐκ πρώτης χειρός, καθ' ὅσον οὗτος καὶ ἐκ θέσεως καὶ χάρις εἰς τὰς ποικίλας παπυρολογικὰς τῆς ἐργασίας δύναται νὰ κινήται περισσότερον παντὸς ἄλλου ἀνέτως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Παπυρολογίας.

Τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως εἶναι σήμερον διεθνῶς γνωστόν, διότι οὗτος πλὴν τῶν πανεπιστημιακῶν του καθηκόντων, ἐπεκτεινομένων ἐνίοτε καὶ εἰς τὰ Ἑνωμένα Ἔθνη, πλείστα ἔχει συμβάλει εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τῶν ἐξ Ὁξυρύγχου παπύρων. Εἰς τοὺς φιλολογικοὺς παπύρους ἢ συμβολὴ τοῦ Turner εἶναι πάντοτε ἀξιοσημείωτος, συγκεκριμένως δὲ ἡ ἐνασχόλησις αὐτοῦ μὲ τοὺς παπύρους τοῦ Μενάνδρου ἔχει προαγάγει κατὰ πολὺ τὴν ἔρευναν ἀναφορικῶς πρὸς τὰ κείμενα τοῦ ποιητοῦ τῆς Νέας Κωμωδίας². Ἡ δξύνοια τοῦ Turner, ἡ κριτικὴ αὐτοῦ δύναμις, ἡ εὐρυτάτη μόρφωσις διαφαίνονται ἀμέσως εἰς τὰς ἐργασίας του, καὶ ταῦτα δεικνύουν ὅτι δικαίως ἔχει οὗτος ἐδραιώσει φήμην ἀρίστου παπυρολόγου καὶ ἐγκρίτου φιλολόγου.

1. Οἱ Ἀγγλοὶ παπυρολόγοι ἔχουν καταναλώσει τὴν ἐνεργητικότητά των κατὰ κύριον λόγον εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν παπύρων. Παρὰ ταῦτα ἀξιόλογα ἄρθρα καὶ μελέται ἔχουν κατὰ καιροὺς δημοσιευθῆ ἐπὶ τῶν παπύρων ἐν γένει, τὰ σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: A. S. H u n t, Papyri and Papyrology, J.E.A. 1, 1914, σσ. 81 - 92, Τοῦ αὐτοῦ, Twenty-Five Years of Papyrology, J.E.A. 8, 1922, σσ. 121 - 128, F. G. K e n y o n, Greek Papyri and their Contribution to Classical Literature, J.H.S. 39, 1914, σσ. 1 κέξ., Τοῦ αὐτοῦ, Fifty Years of Papyrology, Actes de Ve Congrès intern. de papyrologie, Bruxelles 1938, B. P. G r e n f e l l, The Present Position of Papyrology, The Bull. of the Ryl. Libr. 6, 1921, C. H. R o b e r t s, The Greek Papyri (= The Legacy of Egypt, σσ. 249 - 282), Oxford 1942, H. I. B e l l, Egypt (From Alexander the Great to the Arab Conquest), Oxford 1948, B. R. R e e s, The Use of Greek (An Inaugural Lecture), Cardiff 1960.

2. Βλ. E. G. T u r n e r, New Fragments of the Misoumenos of Menander, BICS, Suppl. 17, London 1965.

Διὰ τοῦ ὑπὸ κρίσιν ἔργου ὁ συγγραφεὺς ἔχει ἐπιτύχει νὰ δείξῃ τὴν ἀξίαν τῶν παπύρων, τὰ ποικίλα διαφέροντα τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἐκ τῆς μελέτης αὐτῶν, ἐν ὀλίγοις δὲ δικαιολογεῖ ἄριστα τὴν ἀξίωσιν ὅτι ἡ Παπυρολογία σήμερον ἀποτελεῖ αὐτουσίαν ἐπιστήμην, καίτοι παρουσιάζεται ὡς θεραπαινὶς τῆς Φιλολογίας πρῶτιστα, ἐν συνεχείᾳ δὲ τῆς Ἱστορίας, τοῦ Δικαίου, τῆς Παλαιογραφίας, τῆς Γλωσσολογίας, τῆς Καινῆς Διαθήκης, τῆς Λαογραφίας κτλ. Τοῦτο ἀντελήφθησαν οἱ ξένοι ἤδη ἀπὸ τοῦς πρώτους χρόνους τοῦ αἰῶνος μας καὶ ἐδημιούργησαν ἀντίστοιχον πανεπιστημιακὴν ἔδραν πρὸς μελέτην, ἔρευναν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν παπυρολογικῶν σπουδῶν¹.

Οἱ «Ἑλληνικοὶ Πάπυροι» τοῦ Turner διαιροῦνται εἰς κεφάλαια ὑπὸ γενικὸν τίτλον, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἐξετάζονται ἐπὶ μέρους θέματα, διὰ τὴν ἄνεσο ἀντίληψιν τῶν ὁποίων ἐνδείκνυται ἡ χρῆσις ὑποτίτλων, ἰδίᾳ εἰς τὰ πρῶτα πέντε κεφάλαια. Τοῦτο θὰ καθίστα τὸ βιβλίον περισσότερον εὐκεπτον, ἀφοῦ μάλιστα ὁ συγγραφεὺς ἀπευθύνεται ὄχι μόνον εἰς τὸν εἰδικὸν παπυρολόγον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κλασσικὸν φιλόλογον, καὶ ἀκόμη εἰς τὸν μὴ εἰδικὸν ἰδιώτην.

Εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον (Writing Material and Books), σσ. 1 - 16, ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρεται εἰς τὸν πάπυρον ὡς γραφικὴν ὕλην ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς τελείας ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ διὰ τῆς διφθέρας καὶ τέλος τοῦ χάρτου. Ἐξετάζει τὸν τρόπον κατασκευῆς καὶ χρήσεως, εἰσηγεῖται δὲ τὴν χρῆσιν τῆς φράσεως: 'σελὶς μετὰ ὀριζοντίων ἰνῶν καὶ σελὶς μετὰ καθέτων ἰνῶν' ἀντὶ τῶν ἀντιστοίχων ὄρων recto καὶ verso, οἱ ὁποῖοι εἶναι μὲν κατάλληλοι διὰ τοῦς κώδικας, ἀλλ' ἐσφαλμένοι διὰ τοῦς παπύρους.

Εἰς τὸ δεῦτερον κεφάλαιον (The Rediscovery of Papyrus), σσ. 17 - 24, γίνεται λόγος περὶ τῶν πρώτων ἀνακαλύψεων τῶν παπύρων ἐν Ἡρακλείῳ Ἰταλίας τὸ 1752 καὶ περὶ τῶν διαφόρων ἀποστολῶν πρὸς ἀνεύρεσιν παπύρων εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν πλουσίαν καὶ ἀνεξάντλητον μέχρι στιγμῆς πηγὴν. Ἐν ταύτῳ ἐκτίθενται ἐν ὀλίγοις θέματα ἀναφορικῶς πρὸς τὴν τοπογραφίαν τῆς Αἰγύπτου, τοὺς τόπους καὶ συνθήκας ἀνευρέσεως τῶν παπύρων καὶ τὰ εἶδη τῶν ἐν αὐτοῖς διασωθέντων κειμένων.

Τὸ τρίτον κεφάλαιον (Excavating for Papyri: The Organization

1. Ἡ πρώτη Ἐδρα Παπυρολογίας ἱδρύθη ἐν Ὁξφόρδῃ τὸ 1908. Δυστυχῶς παρ' ἡμῖν οὐδεμία ποτὲ διάθεσις ἐνεφανίσθη πρὸς ἀνάλογον κίνησιν.

of their Study), σσ. 25 - 41, ἔρχεται ὡς φυσικὴ συνέχεια τοῦ δευτέρου, ἴσως δὲ θὰ ἤρμοζε νὰ καταχωρισθῆ ὄχι ὡς αὐτοτελές, ἀλλ' ὡς ἐπὶ μέρους κεφάλαιον. Ἐδῶ τὰ περὶ ἀνευρέσεως τῶν παπύρων ἐξετάζονται λεπτομερῶς καὶ διεξοδικῶς. Γίνεται μνεία τῶν διαφόρων ἀποστολῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν, παρατίθενται δὲ ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἀποστολῶν. Οὕτω παρέχονται πληροφορίες ἐκ πρώτης χειρὸς, καθίσταται δὲ ἐνδιαφέρουσα καὶ ζωντανῆ ἡ διήγησις. Ἀναφέρονται οἱ ἀνευρεθέντες πάπυροι καὶ ἡ διανομὴ αὐτῶν εἰς τὰ διάφορα παπυρολογικὰ κέντρα. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο εἶναι σπουδαῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Παπυρολογίας.

Με τὸ τέταρτον κεφάλαιον (Place of Origin and Place of Writing : The Geographical Distribution of Finds), σσ. 42 - 53, τελειώνει τὸ μέρος τῆς ἐργασίας, τὸ ὁποῖον θὰ ἐκάλει τις ἱστορίαν τῶν παπύρων.

Τὰς πληροφορίες, αἱ ὁποῖαι προσφέρονται εἰς τὰ πρῶτα τέσσαρα κεφάλαια, εἶναι δυνατόν νὰ ἀντλήσῃ τις ἀπὸ ἄρθρα, δημοσιευθέντα εἰς τὰ παπυρολογικὰ περιοδικά, ἢ ἀπὸ αὐτοτελεῖς μελέτας, ἀναφερομένας εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν παπύρων. Αἱ πηγαὶ αὗται ἀναφέρονται λεπτομερῶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ συγγραφέως εἰς τὰς ἑπισημειώσεις ἐν τέλει τοῦ βιβλίου, σχετικῶς δὲ βλ. σσ. 172 - 178.

Ἐκεῖ ὅπου ἡ συμβολὴ τοῦ Turner εἶναι ἀξιόλογος εἶναι τὰ ἐκόμμενα κεφάλαια, κυρίως δὲ τὸ πέμπτον (How a Papyrus Text is Edited), σσ. 54 - 73, ἐνθα διαφαίνεται ἡ προσωπικὴ συμβολὴ καὶ ἡ πολυετής πείρα τοῦ συγγραφέως. Ἐδῶ ἀντιλαμβάνεται τις τὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ ἐκδεδομένου παπυρικοῦ κειμένου καὶ τοῦ τεμαχίου τοῦ παπύρου, εὕρισκομένου ἄλλοτε μὲν εἰς ἱκανοποιητικὴν κατάστασιν, συνήθως ὅμως εἰς ἀπελπιστικὴν λόγῳ τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας καὶ διεσώθη. Ὁ συγγραφεὺς ἐκθέτει τὰ διαδοχικὰ στάδια ἐργασίας πρὸς ἐκδοσιν τοῦ παπύρου, τὰ λάθη τὰ ὁποῖα συμβαίνουν ἐκ τῆς καταστάσεως τοῦ παπύρου καὶ ἐκ τῆς ἀπειρίας ἢ περιορισμένης γνώσεως τοῦ ἐκδότου· καὶ δυστυχῶς πολλοὶ πάπυροι ὑποφέρουν ἀπὸ τὰ λάθη ταῦτα. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δέον νὰ σημειωθῆ ἡ προσπάθεια τοῦ καθηγητοῦ H. C. Youtie, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν ἑπισημειώσεων ἐπὶ τῶν παπύρων, δημοσιευομένων κατ' ἔτος εἰς τὸ περιοδικὸν T.A.P.A., ἔχει συμβάλει σημαντικῶς εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἐκδεδομένων ἤδη παπυρικῶν κειμένων. Ὡλοκληρωμένη προσπάθεια πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν γίνεται ὑπὸ ἐπιτελείου παπυρολόγων διὰ

τῆς ἐκδόσεως τοῦ *Berichtigungsliste der gr. Papyrusurkunden aus Ägypten*¹.

Ἐν συνεχείᾳ μνημονεύονται τὰ σύμβολα συμφώνως πρὸς τὸ σύστημα Leiden, τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰς ἐκδόσεις τῶν παπύρων, καὶ τὰ ὅποια, ἐπειδὴ διαφέρουν πῶς πρὸς τὰ ἀντίστοιχα τῶν κλασσικῶν κειμένων καὶ τῶν ἐπιγραφῶν, δεόν ὅπως καθίστανται γνωστὰ ὄχι μόνον εἰς τοὺς ἐκδότας, τοὺς ὁποίους ἐπιτακτικῆ ἀνάγκη ὑποχρεώνει νὰ γνωρίζουν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μελετητὰς τῶν ἐκδεδομένων κειμένων. Ὑπάρχουν ἀτομικαὶ διαφοραὶ ἢ προτιμήσεις ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν συμβόλων τούτων (βλ. σχετικῶς σσ. 179 - 180), εἶναι βεβαίως ἐπιβεβλημένη ἢ πειθαρχημένη χρῆσις αὐτῶν.

Τὸ ἕκτον κεφάλαιον (*The Persons who owned the Papyri in Antiquity*), σσ. 74 - 96, χωρίζεται εἰς ἐπὶ μέρους δύο κεφάλαια : 1. *Archaeological Evidence and the Testimony of the Texts* καὶ 2. *The Evidence from Palaeography*, εἰς τὰ ὅποια δίδεται ἀπάντησις εἰς ἐρωτήματα ὅπως : ποῖοι ἦσαν οἱ ἄνθρωποι τῶν παπύρων, πόσον ἠδύναντο οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἑλληνορωμαϊκῆς περιόδου νὰ ἀναγινώσκουν καὶ νὰ γράφουν, ποῖοι εἶχον τοὺς φιλολογικοὺς παπύρους καὶ διὰ ποίους ἀντεγράφοντο οἱ πάπυροι οὗτοι; Εἶναι ἐκπληκτικὸν τὸ ὅτι, καίτοι τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἀπετέλει μειονότητα ἐν Αἰγύπτῳ, τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα εἶχον ἐξαπλωθῆ εἰς ἀπομεμακρυσμένους τόπους, εἰς ἀσήμαντα χωρία — καὶ δὲν ὀμιλεῖ τις διὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν μὲ τὸ Μουσεῖον καὶ τὴν Βιβλιοθήκην της. Παραλλήλως βεβαίως ὑπῆρχεν ἡ τάξις τῶν ἀγροτῶν, ἐργατῶν κτλ., τῶν ἄγραμμάτων ἢ ἢ μὴ εἰδῶτων γράμματα, ὅπως χαρακτηρίζονται εἰς τοὺς παπύρους, καὶ τὰ ἐλάχιστα παραδείγματα ἐν οἷς ὑπογραμμίζεται ἡ ἀξία τῆς Αἰγυπτιακῆς γλώσσης. Τὸ θέμα τῆς παιδείας ἀπασχολεῖ τὸν συγγραφεὰ ἐπίσης εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο. Εἰς τὸ δεῦτερον ἐπὶ μέρους κεφάλαιον ἐξετάζεται ἡ παλαιογραφία τῶν παπύρων.

Ἄλλὰ ποία εἶναι ἡ συμβολὴ τῶν παπύρων εἰς τὴν Κλασσικὴν Φιλολογίαν; Τὸ βασικὸν τοῦτο θέμα, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ καὶ τὸν πυρῆνα τῆς Παπυρολογίας, ἐξετάζεται εἰς τὸ ἕβδομον κεφάλαιον (*Papyri and Greek Literature*), σσ. 97 - 126. Ἐνταῦθα γίνεται λό-

1. Ἡ προσκάθεια αὕτη ἤρχισε τὸ 1922 ὑπὸ τοῦ F. Preisigke, ταχυδρομικοῦ ὑπαλλήλου τὸ ἐπάγγελμα, ἀλλ' ἐγκρίτου παπυρολόγου εἰς τὴν οὐσίαν, συνεχίσθη δὲ ὑπὸ τῶν F. Bilabel, E. Kiessling, M. David καὶ B. A. van Groningen.

γος περί τῶν νέων κειμένων τῶν κλασσικῶν συγγραφέων, περί τῆς Ἀλεξανδρινῆς Φιλολογίας, περί τῶν ἐκδόσεων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, περί τῶν ὑπομνημάτων, καὶ τέλος περί τῆς συμβολῆς τῶν παπύρων εἰς τὴν κριτικὴν τῶν κειμένων. Τὸ ὅλον κεφάλαιον εἶναι χρησιμώτατον διὰ τὸν κλασσικὸν φιλόλογον, ἐδῶ δὲ φαίνεται κυρίως ἡ κλασσικὴ παιδεία τοῦ συγγραφέως. Ἡ διαπραγματεύσις ὑπερβάλλει πᾶσαν μέχρι σήμερον μελέτην σχετικὴν, καὶ προσδίδει ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην τοῦ Turner.

Μετὰ τὴν μελέτην τῶν φιλολογικῶν παπύρων ὁ συγγραφεὺς ὁμιλεῖ περί τῶν μὴ φιλολογικῶν εἰς τὸ ὄγδοον κεφάλαιον (*Types of Papyrus Document*), σσ. 127 - 153. Οἱ μὴ φιλολογικοὶ πάπυροι προσφέρουν σπουδαῖον ὕλικόν διὰ μελέτας λόγῳ τῆς πληθῆος καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς ποικίλους κλάδους τῆς Φιλολογίας. Ὁ ἀναγνώστης ὁ ὁποῖος εἶναι ἐνήμερος τῆς συλλογῆς τῶν παπύρων (*Select Papyri*) ὑπὸ A. S. Hunt καὶ C. C. Edgar εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων Loeb ἀντιλαμβάνεται ἀμέσως τὰ εἶδη τῶν μὴ φιλολογικῶν παπύρων. Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο γίνεται λόγος περί κειμένων δημοσιευθέντων μετὰ τὴν χρονολογίαν τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀνωτέρω συλλογῆς, ἤτοι μετὰ τὸ 1934. Ἐν τέλει, καὶ ὑπὸ μορφήν ὑστερογράφου (*Postscript*), σσ. 148 - 153, ὁ συγγραφεὺς ἐκθέτει τὴν θέσιν τῶν παπυρολογικῶν σπουδῶν κατὰ τὸ 1965. Σημειοῖ εὐστόχως τὴν θετικὴν συμβολὴν τῆς γλώσσης τῶν παπύρων πρὸς σαφεστέραν ἀντίληψιν τοῦ κειμένου τῆς Κ.Δ. καὶ ὀρθῶς ἀναφέρει ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς γλώσσης τῶν παπύρων ὑπάρχει πολλὴ ἐργασία. Ἐχει βεβαίως ἐκπονηθῆ συστηματικὴ καὶ λεπτομερὴς Γραμματικὴ τῆς γλώσσης τῶν Πτολεμαϊκῶν παπύρων ¹ ὡς ἐπίσης καὶ τῆς γλώσσης τῆς Κ.Δ. ², ἀλλὰ διὰ τὴν γλώσ-

1. Πρόκειται περί τῆς γνωστῆς Γραμματικῆς τοῦ E. M a y s e r, *Grammatik der griechischen Papyri aus der Ptolemäerzeit*, I Leipzig 1906, I² Berlin 1923, II¹ Berlin 1926, II² 1934, II³ 1934. 2α ἐκδ. I² 1938, I³ 1936.

2. Διὰ τὴν γλώσσαν τῆς Κ. Δ. ὑπάρχει ἡ ἀρίστη Γραμματικὴ τοῦ F. B l a s s, *Grammatik d. n.t. Griechisch*, Göttingen¹¹ 1961, ἣτις ἐκυκλοφορήθη τὸ πρῶτον τὸ 1896, ἀνεθεώρηθη δὲ ἀργότερον ὑπὸ A. D e b g u n n e r (4η ἐκδ. 1913). Πλήρης διόρθωσις καὶ ἀναθεώρησις ἐγένετο ἐκ νέου ὑπὸ D e b g u n n e r κατὰ τὴν 7ην ἐκδ. (1943). Ἡ 10η ἐκδ. (1959) μετεγλωττίσθη εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ὑπὸ R. F u n k (Chicago 1961), ὁ ὁποῖος προσήρτησεν εἰς αὐτὴν τὰς σημειώσεις τοῦ D e b g u n n e r καὶ προσέθεσε παραπομπὰς ἀναφορικῶς πρὸς τὴν πρῶτον Χριστιανικὴν Φιλολογίαν.

σαν τῶν παπύρων τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ Βυζαντινῆς περιόδου ἐλάχισται ἐργασίαι ἔχουν μέχρι σήμερον δημοσιευθῆ¹. Ὁ συγγραφεὺς ὑπογραμμίζει πρὸς τούτοις τὴν ἀνάγκην συνθέσεως εἰδικῶν λεξικῶν καὶ σημειοῖ τὴν ἄλλειψιν εἰδικῶν ἐργασιῶν, ἀντιλαμβάνεται δὲ τις ἐκ τούτων τὸ παρθένον ἔδαφος, τὸ ὁποῖον προσφέρουν οἱ πάπυροι δι' ἐπιστημονικὴν ἔρευναν.

Τὸ ἔνατον κεφάλαιον (The Principal Editions of Papyri), σσ. 154 - 171, περιέχει κατάλογον τῶν ἐκδόσεων τῶν παπύρων κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν τῶν χρησιμοποιουμένων βραχυγραφιῶν, προστίθεται δὲ πίναξ τῶν ἐκδόσεων τῶν ὀστράκων καὶ βραχεῖα σημειώσεις διὰ τοὺς ἐξ Ἡρακλείου τῆς Ἰταλίας παπύρους.

Εἰς τὰς σσ. 172 - 188 εἶναι συγκεντρωμέναι αἱ σημειώσεις κατὰ κεφάλαια, ἧ δὲ ἀρίθμησις ἀναφέρεται εἰς ἕκαστον κεφάλαιον. Εἰς τὰς σημειώσεις αὐτὰς εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης τὸν θησαυρὸν τῆς Παπυρολογίας.

Ἐν τέλει ἐπισυνάπτονται φωτογραφίαι σχετικαὶ πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου, πίνακες (εἰς γενικὸς καὶ εἰς τῶν ἑλληνικῶν λέξεων) καὶ εἰς χάρτης τῆς Αἰγύπτου εἰς δύο σελίδας.

Ἡ παρουσίασις ἐνταῦθα τοῦ βιβλίου τοῦ Turner δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν ἀρίστην ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν θὰ ἀποκομίσῃ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ τούτου τοῦ βιβλίου. Ἐκεῖ θὰ ἴδῃ τὸ γλαφυρὸν καὶ σαφὲς ὕφος τοῦ συγγραφέως, τὴν καταξίωσιν τοῦ περιεχομένου διὰ τῶν σημειώσεων καὶ παραπομπῶν, καὶ πρὸς τούτοις θὰ ἀντιληφθῆ ὅτι οἱ "Ἑλληνικοὶ Πάπυροι" εἶναι προϊόν πολυετοῦς πείρας καὶ διαρκοῦς μόχθου τοῦ συγγραφέως, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δυσκόλως ἀντιλαμβάνεται τις, ὅταν ἀναγινώσκῃ ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν εἰς στιγμὰς ἀνέσεως ἢ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἐρασιτεχνισμοῦ.

Ὁ Turner μᾶς ἔδωσε τελικῶς τὸ ἀπὸ πολλοῦ ἐπιθυμητὸν βιβλίον

1. Γλωσσικαὶ ἐργασίαι ἐπὶ τῶν παπύρων ἔχουν ἐκπονηθῆ ὑπὸ τοῦ καθ. Στ. Καψωμένου. Βλ. Voruntersuchungen zu einer Grammatik der Papyri der nachchristlichen Zeit (Διδακτ. διατριβή), München 1938, Ἐρευναι εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἑλληνικῶν παπύρων, Ἐπετ. Φιλολ. Σχ. Παν. Θεσσ. 7, 1957, σσ. 225 - 372, Die griechische Sprache zwischen Koine und Neugriechisch (Ἀνακοίνωσις εἰς τὸ ἐν Μονάχῳ Ἰὸν Διεθνὲς Βυζαντινολογικὸν Συνέδριον), Π σσ. 1 - 39, München 1958. Ἡ γλῶσσα τῶν παπύρων εἶναι ἀντικείμενον τῶν διδακτορικῶν διατριβῶν τῶν F. T. Gignac, The Language of the post-Christian Greek Papyri: Phonology and Accidence, Oxford 1964, καὶ B. G. Mandilaras, Moods and Tenses of the Greek Non-Literary Papyri, Oxford 1969.

εισαγωγῆς εἰς τὴν Παπυρολογίαν, καὶ εἰμεθα εὐγνώμονες διὰ τὴν προσπάθειαν αὐτὴν τοῦ Καθηγητοῦ, ἀναμένομεν δὲ μὲ ἀνυπομονησίαν καὶ ἐνδιαφέρον νὰ ἴδωμεν τὴν συνέχειαν τῆς ἐκδοτικῆς του δραστηριότητος διὰ τῶν ἀναγγελθέντων ἔργων *A Reference Book of the Greek Papyri* καὶ *Greek Manuscripts of the Ancient World*.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γ. ΜΑΝΔΗΛΑΡΑΣ

The Oxyrhynchus Papyri XXXIII καὶ XXXIV, London (The Egypt Exploration Society), 1968, σσ. XII + 136 + πίν. VIII καὶ σσ. XII + 162 + πίν. VIII.

Εἰς τὴν σειράν τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐξ Ὁξυρύγχου παπύρων ἐδημοσιεύθησαν δύο εἰσέτι τόμοι, ὁ 33ος ὑπὸ P. Parsons, J. Rea, E. Turner τῆ συνεργασίᾳ L. Ingrams καὶ A. Swiderek καὶ ὁ 34ος ὑπὸ L. Ingrams, P. Kingston, P. Parsons καὶ J. Rea.

Ὁ 33ος τόμος, πλούσιος εἰς περιεκτικότητα, περιλαμβάνει (α') νέα κείμενα τοῦ Μενάνδρου (ἀρ. 2654 - 2658) ἐπεξεργασμένα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Turner, (β') φιλολογικὰ κείμενα ἐλάσσονος ἀξίας (ἀρ. 2659 - 2661) ἐκδιδόμενα ὑπὸ δ/ρος Rea, πλὴν τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 2661, ἀποσπάσματος γνωμολογίου, ἐκδιδομένου ὑπὸ Ingrams, (γ') κείμενα γνωστῶν συγγραφέων, καὶ συγκεκριμένως τοῦ Πλάτωνος (Μένωνος 92e - 93b, Κρατύλου 405c), ἐκδιδόμενα ὑπὸ Parsons, (δ') ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ Βυζαντινῆς περιόδου (ἀρ. 2664 - 2675), ἐκδιδόμενα ὑπὸ Parsons καὶ Rea, πλὴν τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 2668, ἐπιστολῆς τοῦ στρατηγοῦ Αὐρηλίου Διοσκουρίδου, ἐκδιδομένης ὑπὸ Swiderek, (ε') ἰδιωτικὰ ἔγγραφα (ἀρ. 2676 - 2678) καὶ (ς') ἰδιωτικὰς ἐπιστολάς (ἀρ. 2679 - 2682). Αἱ δύο τελευταῖα κατηγορίαι ἐκδίδονται ὑπὸ Parsons καὶ Rea.

Τὰ νέα ἀποσπάσματα τοῦ Μενάνδρου ἀποτελοῦν μέρη μὴ διασωθέντων διὰ τῆς χειρογράφου παραδόσεως ἔργων τοῦ ποιητοῦ, ἤτοι τῶν ἔργων *Καρχηδόνιος*, *Κόλαξ* καὶ *Μισοῦμενος*. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ὁ *Μισοῦμενος* (ἀρ. 2656) ἐκπροσωπεῖται διὰ παπυρίνου βιβλίου, τοῦ ὁποίου αἱ σελίδες περιέχουν 350 περίπου στίχους, οἱ κλείονες τῶν ὁποίων εἶναι μερικῶς κατεστραμμένοι. Ὁ πάπυρος οὗτος ἐδημοσιεύθη αὐτοτελῶς ὑπὸ E. G. Turner τὸ 1965 ὑπὸ τὸν τίτλον *New Fragments of the Misoumenos of Menander* ἐν *BICS*, Suppl. 17.